

DUURZAAMHEID & NATUUR

NATUURDAGBOEK
18 november 2016

Vlinder schuilt in huis

Dagpauwogen en andere vlinders zoeken een onderkomen voor de winter. U kunt ze in schuren, onder afdakken en in dierenhokken aantreffen, in bunkers, kelders en hutten. Ook op zolder, in de badkamer en in de woonkamer kunnen ze verschijnen – overal waar maar een raampje openstaat of kieren de toegang verzekeren. Weten die vlinders veel dat daar de verwarming zal loeien?

Wie het zo'n vlinder gunt de winter te overleven, laat haar zitten waar ze zit, of verhuist haar voorzichtig naar een plek zonder verwarming of kat. Verwarming en kat staan allebei garant voor een onnatuurlijke dood, al zijn er altijd lieden die hun huisdier natuurlijk vinden.

Zo'n vlinder zal, als ze de winter overleeft, komende lente voor een nieuwe generatie vrolijk gefladder zorgen, waarna ze alsnog de pijp uitgaat. Vlinders leven meestal niet lang, hun leven brengen ze grotendeels door als rups.

Ook andere insecten leven meestal niet lang. Sommige van hen proberen net als die vlinders hun leven nog even te rekken door zich in een koele maar beschutte plek te verstoppen. Muggen bijvoorbeeld. Niet alleen uw uitgedemde koolzuurgas lokt muggen naar binnen, ook uw woning aan zich is aantrekkelijk. Bevruchte wespen kunnen in huis belanden, waar ze zich gedeisd houden. Als de verwarming aangaat of als de zon het raam verhit, vindt u wellicht verdroogde of stervende wespen. Kroonprinsessen met meer geluk proberen komende lente koningin te worden van een nieuw nest.

Wie soms massaal een huis binnentreden, zijn lieveheersbeestjes, en wel de Aziatische. Die ontsnapten vijftien jaar geleden uit kassen en hebben zich met bijbels elan vermenigvuldigd. Met tientallen kunnen ze op zolder of in de badkamer zitten. Ze doen u geen kwaad, tenzij u ze vastpakt, dan kunnen ze bijten.

Koos Dijksterhuis

Dagpauwoog op zolder
FOTO KOOS DIJKSTERHUIS

ONKRUID Van berenklauwviagra tot paleistuinthee, gezet van de favoriete wilde bloemen van prinses Juliana. Onkruideniers Jonmar van Vlijmen en Ronald Boer vertellen met onkruid verhalen over het landschap en onze relatie met de natuur.

tekst **Marianne Wilschut**

Kruidenmengsels van de Onkruideniers, links het lustopwekkende berenklauwelixer. Rechts de veldwerkplaats. FOTO'S WOUTER KOOKEN, REINDER BAKKER

Hapje duindoorngelei, iem

Wilt u een glaasje lustopwekkend berenklauwelixer of een cocktail van anticonceptieve wilde peen?" Die vraag kregen de bezoekers

van de Nacht van Kunst en Kennis in Leiden onlangs voorgeschoteld van mannen in witte pakken met een spuit op hun rug waaruit ze deze en andere onkruidverdelgingsdrankjes serveerden.

De aanpak is typerend voor de Onkruideniers. Met opvallende proeverijen, performances, plukexpedities en workshops waarin drankjes en gerechten gemaakt van onkruid de hoofdrol spelen, weten Jonmar van Vlijmen en Ronald Boer aandacht te trekken. "Wij willen laten zien dat je op een andere manier met je leefomgeving om kunt gaan", legt Ronald Boer uit in de Modestraat, de creatieve broedplaats aan het Amsterdamse Buikslotermeerplein waar het tweetal hun werkplaats heeft. "Onkruid is daar een prikkelend middel voor."

Het berenklauwelixer is een mooi voorbeeld. Want wie is er niet nieuwsgierig naar deze natuurlijke viagra? Jonmar van Vlijmen laat een potje zien met de zaadjes van deze prikkelende plant uit de familie van de schermbloemen. "De meeste mensen zijn bang voor de berenklauw. Omdat je van het sap brandwonden kunt oplopen, krijgen kleine kinderen te horen dat ze er uit de buurt van moeten blijven", zegt hij.

"Maar in de Middeleeuwen had men ook oog voor het nut van deze plant. Zo werden de zaden voor allerlei toepassingen gebruikt waaronder bier. De zaden hebben een conserverend en lustopwekkend effect en daarom gaat het verhaal dat de katholieke kerk er niet blij mee was. Waarschijnlijk zit de kerk achter het *Reinheitsgebot* dat 500 jaar geleden werd ingesteld. Vanaf dat moment mocht bier niet meer met kruiden worden gebrouwen maar alleen met hop, wat juist een rustgevend effect heeft."

Dit verhaal pikte het tweetal op van een stel bierbrouwers voor wie de Onkruideniers onlangs een plukexpeditie in Amsterdam organi-

'De natuur dichtbij huis heeft veel te bieden. Alleen zijn we dat vergeten.'

Boven: gelei van duindoorn op kruidenkaas van muurpeper en zandkool uit de duinen van Ter Heijde. Onder: duindoorn. FOTO FROUWKJE SMIT

seerden. "Op een zondagochtend hadden we in de begroeiing langs het spoor al 36 bloemen en planten gevonden waarmee je gruitbier kunt brouwen", zegt Ronald Boer. "Het toont dat de natuur dichtbij huis veel te bieden heeft. Alleen zijn we dat vergeten. De natuur is de consument kwijtgeraakt. We kopen in de supermarkt sper-

ziebonen uit Kenia en asperges uit Peru. Maar waarom zien we het plantsoen niet als voorraadkast? Neem het Westerpark bij ons om de hoek in Amsterdam, daar vind ik wilde asperges, mierikswortel en Japanse duizendknoop, een goede vervanger van rabarber."

Onkruidarchief

Hun plantkennis danken de twee aan hun studie landschapsinrichting in Arnhem. Omdat het vooruitzicht om op kantoor in dikke rapporten te moeten duiken hun afschrok, besloten beiden een vervolgstudie aan de kunstacademie te doen. Een oud boekje van zijn oma, 'Elseviert's gids van wilde groenten, vruchten en kruiden', dat hij vond bij een verhuizing, gaf de doorslag om iets met onkruid te doen. "Achterin stonden recepten zoals brandnetelkroketjes, madeliefjessoep, stampot van schapenzuring en ingelegde kliswortel die mijn oma maakte."

Het was de trigger voor het tweetal om te gaan experimenteren. Boer: "Ons hele huis hing vol met gedroogde wilde planten en overal stonden potjes met kruiden. We waren zelfs onze kleding aan het wassen in klimop."

Hun huis is inmiddels onkruidvrij gemaakt. Voor hun expedities hebben de twee nu, samen met studio Overtreders W, een speciale veldwerkplaats gebouwd, waarin wilde planten verzameld kunnen worden, gedroogd en tot levensmiddelen verwerkt. Daarmee maken ze vanaf komend voorjaar een reis door Nederland om zo een archief samen te stellen van bruikbare planten, te beginnen in Groningen op het voormalige terrein van de Suikerunie. De Onkruideniers krijgen subsidie vanuit het Mondriaan Fonds. Mogelijk komt er een ook een boek.

Tijdens de Dutch Design Week kreeg deze veldwerkplaats onlangs een eervolle vermelding. Bij de bezoekers leverde hun werk verschillende reacties op. Boer: "Sommigen zeiden: 'Wildplukken deden wij ook al in de jaren zestig'."

Er waren ook enthousiastelingen, zoals Jolande Withuis, de schrijfster van de onlangs uitgekomen biografie van Juliana. "Ze was razend enthousiast over onze oranjebitter en paleistuinthee gemaakt van de favoriete wilde bloemen van prinses Juliana uit de tuin van paleis Soestdijk", vertelt Van Vlijmen. "Ze wilde het serveren tijdens het signeren van haar boek."